

แนวคิดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาเทศบาลนครสงขลา

The Concept of Creative Leadership among Schools Administrators under Local Administrative Organizations: A Case Study of Songkhla City Municipality

ณิชา คงวัลย์ และอนิวัช แก้วจำนงค์

Nicha Kongwan and Aniwat Kaewjomnong

หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ

MBA Program, Faculty of Economics and Business Administration, Thaksin University

Corresponding Author e-mail: aniwat@tsu.ac.th

Received: 2025-06-06 Revised: 2025-09-12 Accepted: 2025-09-21

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาเทศบาลนครสงขลา และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในบริบทดังกล่าว การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แนวคิดปรากฏการณ์วิทยา ภายใต้กระบวนการวิจัยแบบการตีความ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษาทั้งที่ดำรงตำแหน่งบริหารและไม่ดำรงตำแหน่งบริหาร ประกอบด้วยผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้าหมวดวิชา และครูผู้สอนในสถานศึกษา โดยคัดเลือกด้วยวิธีการแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และแบบสะดวก (Convenience Sampling) เครื่องมือวิจัยคือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวนผู้ให้ข้อมูลถึงจุดอิ่มตัวที่ 15 ราย การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ร่วมกับการวิเคราะห์เชิงประเด็น (Thematic Analysis) และการสังเกต

ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลนครสงขลาโดยรวมมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในระดับดี โดยเฉพาะด้านวิสัยทัศน์ การแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ การเปิดกว้างและสร้างความไว้วางใจ รวมถึงการทำงานร่วมกัน แม้ว่าการกล้าเสี่ยงยังมีความระมัดระวัง แต่สามารถเรียนรู้จากข้อผิดพลาดได้อย่างเหมาะสม แนวทางการพัฒนาควรมุ่งเน้นการอบรมทักษะการคิดเชิงกลยุทธ์ การส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงออกแบบ การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดรับความหลากหลาย และการเสริมสร้างการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ได้แก่ การส่งเสริมการกล้าเสี่ยงและการสร้างควมไว้วางใจผ่านการอบรม การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการบูรณาการแนวคิดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ไว้ในหลักสูตรการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา

คำสำคัญ (Keywords): ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์; ผู้บริหารสถานศึกษา; องค์ประกอบครองส่วนท้องถิ่น; การจัดการศึกษา

Abstract

This research article aimed to study the concept of creative leadership among school administrators under the local administrative organization: A case study of Songkhla Municipality, and to explore approaches for developing creative leadership in this context. The study employed a qualitative research design based on phenomenology within the interpretive paradigm. The key informants included educational personnel holding administrative and non-administrative positions, namely school directors, heads of subject departments, and teachers. They were selected through purposive and convenient sampling methods. A semi-structured interview was used as the research instrument, and data was collected through in-depth interviews. Data saturation was reached at 15 informants. The data were analyzed using content analysis in combination with thematic analysis and observation.

The findings revealed that, overall, school administrators under Songkhla Municipality demonstrated a good level of creative leadership, particularly in terms of vision, creative problem-solving, openness and trust-building, as well as collaboration. Although they remained cautious in risk-taking, they showed the ability to learn effectively from mistakes. Developmental approaches should emphasize training in strategic thinking, promoting design thinking processes, fostering an organizational culture that embraces diversity, and enhancing collaborative work.

Practical recommendations include encouraging risk-taking and trust-building through training, establishing collaborative networks, conducting continuous

evaluation, and integrating the concept of creative leadership into school administrator development programs.

Keywords: Creative Leadership; School Administrators; Local Governance; Educational Management

บทนำ (Introduction)

ในยุคปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ระบบการศึกษาไทยต้องปรับตัวตามเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เท่าทันกับโลกยุคใหม่ ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำทางการศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางการพัฒนาโรงเรียนให้สามารถตอบสนองต่อความคาดหวังของชุมชนและสังคม โดยเฉพาะในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความหลากหลายทางบริบท การส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ได้รับความสนใจเพิ่มขึ้น เพราะช่วยให้ผู้บริหารสามารถขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงด้วยแนวคิดใหม่ ๆ และนวัตกรรมที่เหมาะสมกับบริบทของตน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563)

อย่างไรก็ตาม ในหลายพื้นที่รวมถึงเทศบาลนครสงขลา ยังพบปัญหาเกี่ยวกับการขาดแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำที่ตอบโจทย์ยุคสมัย ผู้บริหารบางส่วนยังคงยึดติดกับรูปแบบการบริหารแบบเดิม ขาดการเปิดกว้างในการมีส่วนร่วมจากบุคลากร และไม่กล้าตัดสินใจในสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน งานวิจัยของศักดินันท์ ศรีหาบงค์ และพระมหากิตติ กิตติเมธี (2567) ที่พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ โดยเฉพาะความสามารถในการคิดนอกกรอบ การปรับตัว และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากร แต่ในทางปฏิบัติยังพบข้อจำกัดด้านการปรับตัวและการสร้างนวัตกรรมในการบริหาร

การศึกษานี้อิงแนวคิดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของ Puccio, Murdock & Mance (2011) ซึ่งเสนอองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ (Visionary Thinking) การแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ (Creative Problem Solving) การเปิดกว้างและการสร้างความไว้วางใจ (Openness and Trust) การทำงานร่วมกัน (Collaboration) และการกล้าเสี่ยง (Risk Taking) โดยแนวคิดนี้ได้ถูกนำมาใช้ในการศึกษาภาวะผู้นำในบริบทต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง เนื่องจากสอดคล้องกับความต้องการผู้นำที่สามารถนำพาองค์กรไปสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์ (Puccio, Murdock & Mance, 2011; Mumford & Gibson, 2011)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะในเขตเทศบาลนครสงขลา มีแนวคิดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อย่างไร และมีแนวทางใดในการส่งเสริมภาวะผู้นำประเภทนี้ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของผู้บริหารสถานศึกษาให้สามารถตอบสนองต่อความท้าทายของระบบการศึกษาในปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม อันจะนำไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์และคำถามในการวิจัยครั้งนี้อย่างชัดเจน

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

- เพื่อศึกษาแนวคิดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาเทศบาลนครสงขลา
- เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาเทศบาลนครสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

ผู้วิจัยได้ออกแบบให้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดำเนินการวิจัยภายใต้กระบวนทัศน์แบบปฏิบัตินิยม (Pragmatic Paradigm) โดยมุ่งที่ทำงานในภาคสนามที่สามารถก่อให้เกิดผลเชิงประจักษ์ในทางปฏิบัติ การวิจัยใช้เครื่องมือวิจัยเป็นแนวทางสู่การทำวิจัยที่ได้ผลวิเคราะห์ทั้งในเชิงกว้างและเชิงลึกที่มาจากข้อคำถามปลายเปิดและข้อคำถามปลายปิด (วรรณวิชนี ถนอมชาติและคณะ, 2563) สำหรับการวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) ใช้แนวคิดปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) โดยการมุ่งทำการค้นหาความรู้จากความจริงด้วยการตั้งคำถามกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยนำข้อมูลที่ได้มาตีความและอธิบายจากความเข้าใจของตัวนักวิจัย (วรรณดี สุทธิรักษาร, 2562) ผู้วิจัยใช้เหตุผลจากแนวคิดและประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักและใช้แนวอุตรวิสัย (Transcendental Phenomenology) ที่ให้ผู้ให้ข้อมูลหลักมีความอิสระในการใช้ความคิดและนำเสนอความคิดเห็นเพื่อตอบทุกข้อคำถาม ข้อมูลที่ได้ใช้การวิเคราะห์เชิงประเด็นเพื่อให้สามารถตอบวัตถุประสงค์ที่กำหนดได้

2) ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษาทั้งที่ดำรงตำแหน่งบริหารและผู้ที่ไม่ได้ดำรงตำแหน่งบริหารในสถานศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้าหมวดวิชา และครูผู้สอนในสถานศึกษา เลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบอนุพันธ์และแบบสะดวก เครื่องมือวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงโครงสร้างแบบเชิงลึก (ประไพพิมพ์ สุธีสินนท์ และ

ประสพชัย พสุนนท์, 2559) โดยกำหนดคุณสมบัติผู้ให้ข้อมูลหลักมีความสะดวก (Convenience) มีความเต็มใจเข้าสัมภาษณ์ พูดคุย และให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง โดยผู้ให้ข้อมูลหลักมีจำนวนมากและเพียงพอ (Data Sufficiency) ต่อการแสดงออกทางความคิดในการให้ข้อมูล (Expressiveness) ผู้ให้ข้อมูลหลักอีกตัวที่ จำนวน 15 คน โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเอกพันธ์ และแบบแบบสะดวก

3) ด้านพื้นที่ (Research Area) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคลากรทางการศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ระหว่างเดือนเมษายน - พฤษภาคม 2568

4) เครื่องมือวิจัย (Research Instruments) ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพและปรับการแก้ไขจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนิวัช แก้วจำนงค์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ และแบบสังเกต (Observation Form) ที่ผู้วิจัยออกแบบและสร้างขึ้นจากการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ

5) วิธีการรวบรวมข้อมูล (Data Collection) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยผู้วิจัยได้ติดต่อผู้ให้ข้อมูลหลักผ่านเจ้าหน้าที่งานธุรการเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเชิญชวนให้เข้าร่วมให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก หลังจากได้รับความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลหลักแล้ว จึงได้นัดหมายการสัมภาษณ์ในช่วงหลังเวลาราชการ เพื่อไม่ให้เกิดกระทบต่อภาระหน้าที่ของผู้ให้ข้อมูลหลัก พร้อมจัดเก็บข้อมูลด้วยความรอบคอบและรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูลหลักอย่างเคร่งครัด โดยเก็บข้อมูลคนละ 30 นาที ถึง 1 ชั่วโมง

6) การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ร่วมกับการวิเคราะห์แบบเชิงประเด็น (Thematic Analysis) และการสังเกต (อนิวัช แก้วจำนงค์ และศิริจันทร์ ภักดี, 2566) โดยมุ่งเน้นนำเสนอผลวิเคราะห์เชิงประเด็นเพื่อให้เข้าใจประเด็นที่ต้องการสำหรับตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้แนวคิดของ Merriam & Tisdell (2016) เรื่องการสะท้อนตนเอง (researcher reflexivity) โดยควบคุมอคติส่วนตัวและข้อจำกัดที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประเด็นมีความน่าเชื่อถือและไม่ถูกกระทบจากอคติของผู้วิจัย และใช้แนวคิดของ วรณดี สุทธินารกร (2562) ที่เสนอให้ใช้ข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลแต่ละคนในกลุ่มด้วยสามารถใช้ตรวจสอบความเหมาะสมความถูกต้อง ความเหมาะสม และความสอดคล้องของข้อมูลได้ด้วย (Verification) ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการวิจัยเรื่องนี้มีที่น่าไว้วางใจ (Trustworthiness) ในด้านการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

7) การตรวจสอบข้อมูลวิจัย (Quality Inspection of Research Data) ใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า (Data Triangulation) ที่เป็นการสร้างหลักฐานจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อสร้างหัวข้อในการศึกษาโดยใช้แนวคิดของ Creswell & Baez (2021) เพื่อพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ได้มามีความถูกต้องหรือไม่ด้วย 1) ตรวจสอบด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Method Triangulation) โดยใช้การสังเกตควบคู่ไปกับการซักถาม พร้อมกับศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารประกอบด้วย 2) ตรวจสอบด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) โดยไม่ได้มีการเปลี่ยนตัวผู้วิจัยหรือผู้สังเกต และ 3) ตรวจสอบด้านข้อมูล (Data Source Triangulation) ด้วยการตรวจสอบข้อมูลด้านเวลา สถานที่ และบุคคล

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องเพียงพอและความเชื่อถือได้ของข้อมูลว่าจะสามารถตอบปัญหาของการศึกษาได้อย่างครบถ้วน โดยข้อมูลที่ได้มาจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นบุคคลที่มีประสบการณ์สูง ข้อมูลที่ได้มีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ สามารถตอบวัตถุประสงค์การวิจัยได้อย่างครบถ้วน

ผลการวิจัย (Research Results)

วัตถุประสงค์ที่ 1 การศึกษาแนวคิดว่าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาเทศบาลนครสงขลา ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลนครสงขลาโดยส่วนใหญ่มีแนวคิดว่าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในระดับที่ดี โดยเฉพาะในด้านการมีวิสัยทัศน์ (Visionary Thinking) ซึ่งผู้บริหารสามารถกำหนดเป้าหมายและทิศทางในการพัฒนาโรงเรียนได้อย่างชัดเจน มีการคาดการณ์อนาคตของการศึกษาในพื้นที่อย่างเหมาะสม ด้านการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ (Creative Problem Solving) ผู้บริหารมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และเสนอแนวทางใหม่ในการจัดการกับปัญหาอย่างมีระบบ ด้านการเปิดกว้างและการสร้างความไว้วางใจ (Openness and Trust) พบว่าผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรกล้าแสดงความคิดเห็น และเปิดรับแนวคิดที่หลากหลายด้านการทำงานร่วมกัน (Collaboration) พบว่าผู้บริหารให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของครู บุคลากร และชุมชนในการดำเนินงานของสถานศึกษา ส่วนด้านการกล้าเสี่ยง (Risk Taking) แม้ยังพบความระมัดระวังในบางกรณี แต่ผู้บริหารมีแนวโน้มที่จะยอมรับความล้มเหลวและเรียนรู้จากข้อผิดพลาดมากขึ้น

วัตถุประสงค์ที่ 2 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาเทศบาลนครสงขลา ผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารควรเน้นที่การพัฒนาองค์ประกอบ 5 ประการตามแนวคิดของ Puccio, Murdock & Mance (2011) ได้แก่ การจัดอบรมหรือเวิร์กช็อปเพื่อเสริมสร้าง

ทักษะการคิดเชิงกลยุทธ์และการกำหนดวิสัยทัศน์ การส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดรับความหลากหลายทางความคิด และเชื่อมโยงกับการสร้างความไว้วางใจระหว่างผู้บริหารและบุคลากร การส่งเสริมการทำงานแบบมีส่วนร่วม โดยเน้นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการตัดสินใจร่วมกัน และการปลูกฝังแนวทางการเรียนรู้จากความล้มเหลว เพื่อพัฒนาความกล้าในการลองสิ่งใหม่และรับมือกับความเสี่ยงอย่างสร้างสรรค์

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาลนครสงขลา มีแนวคิดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับดี โดยเฉพาะด้านการมีวิสัยทัศน์ การแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ และการทำงานร่วมกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารมีความสามารถในการกำหนดเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาอย่างชัดเจน รวมทั้งสามารถบริหารจัดการกับปัญหาอย่างยืดหยุ่น และเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในกระบวนการทำงานอย่างสร้างสรรค์ ผลดังกล่าวอาจอธิบายได้จากบริบทของเทศบาลนครสงขลาเป็นพื้นที่ที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ทำให้ผู้บริหารจำเป็นต้องปรับตัวโดยใช้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เพื่อขับเคลื่อนสถานศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) นอกจากนี้ บริบทของโรงเรียนในเขตเทศบาลที่ใกล้ชิดกับชุมชนยังเอื้อต่อการเปิดรับความคิดเห็นที่หลากหลายและการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของ คักชินันท์ ศรีหาบงค์ และพระมหากิตติ กิตติเมธี (2567) ที่พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันมีบทบาทสำคัญในการแสดงภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ โดยเฉพาะการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากร การเปิดกว้างทางความคิด และการสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมในองค์กร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับทฤษฎีของ Puccio, Murdock & Mance (2011) ที่เสนอว่า ผู้นำที่มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จะสามารถผลักดันองค์กรให้ปรับตัวต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยการคิดสร้างสรรค์และการร่วมมือกับผู้อื่น

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ควรมุ่งเน้นที่การพัฒนาทักษะการมีวิสัยทัศน์ การสร้างความไว้วางใจ การส่งเสริมวัฒนธรรมการมีส่วนร่วม และการเปิดโอกาสให้ผู้บริหารได้พัฒนาทักษะการกล้าเสี่ยงและการคิดนอกกรอบ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ไม่สามารถเกิดขึ้นได้โดยลำพัง แต่ต้องอาศัยระบบการ

สนับสนุนที่ครอบคลุม เช่น การฝึกอบรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้บริหาร และการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563) อีกทั้ง การพัฒนาคุณลักษณะของผู้นำเชิงสร้างสรรค์จำเป็นต้องเกิดจากการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องในสถานการณ์จริง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เชิงประจักษ์ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับข้อเสนอของ Mumford & Gibson (2011) ที่ระบุว่า การพัฒนาผู้นำเชิงสร้างสรรค์ควรเกิดจากระบบการฝึกฝนที่เน้นทักษะความคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา และการจัดการความไม่แน่นอน รวมถึงสนับสนุนให้ผู้นำมีอิสระในการคิดและตัดสินใจ ในขณะเดียวกันก็ต้องปลูกฝังวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อความคิดใหม่

ข้อเสนอแนะในการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาลนครสงขลา มีแนวคิดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในระดับที่ดี โดยเฉพาะในด้านการมีวิสัยทัศน์ การแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ และการทำงานร่วมกัน อย่างไรก็ตาม ยังพบว่าในบางด้าน เช่น การกล้าเสี่ยงและการสร้างความไว้วางใจ ยังมีข้อจำกัดบางประการที่ควรได้รับการส่งเสริมเพิ่มเติม ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้

1. ส่งเสริมการจัดอบรมเพื่อพัฒนาทักษะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ โดยเน้นการฝึกคิดเชิงกลยุทธ์ การแก้ปัญหาเชิงนวัตกรรม และการเรียนรู้ผ่านสถานการณ์จำลอง
2. พัฒนาเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้บริหาร ภายในเขตเทศบาลและต่างพื้นที่ เพื่อเปิดโอกาสในการเรียนรู้แนวทางการบริหารแบบสร้างสรรค์จากบริบทที่หลากหลาย
3. สนับสนุนการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้าง เช่น การประชุมเชิงแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้บริหารและครูอย่างสม่ำเสมอ
4. ประเมินภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารอย่างต่อเนื่อง โดยใช้แบบประเมินเชิงพฤติกรรมควบคู่กับการประเมินจากเพื่อนร่วมงาน เพื่อสะท้อนมุมมองรอบด้าน และปรับปรุงแนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทจริง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาลนครสงขลา ควรมุ่งเน้นการเสริมสร้างทักษะสำคัญทั้งในด้านการมีวิสัยทัศน์ การคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ การเปิดกว้างและสร้างความไว้วางใจ การทำงานร่วมกัน และการกล้าเสี่ยงอย่างมีแบบแผน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้

1. ออกแบบหลักสูตรพัฒนาผู้บริหารที่เน้นภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ โดยบูรณาการองค์ประกอบสำคัญ ตามแนวคิดของ Puccio, Murdock & Mance (2011) เข้าไว้ในกระบวนการพัฒนาทั้งในระดับทฤษฎีและการปฏิบัติจริง

2. ส่งเสริมการใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) และการคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการที่สามารถประยุกต์ใช้ได้ในบริบทโรงเรียน เช่น การวางแผนพัฒนาโรงเรียนหรือการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบใหม่

3. พัฒนาระบบสนับสนุนด้านจิตวิทยาองค์กรและวัฒนธรรมการเปิดรับความล้มเหลว เพื่อให้ผู้บริหารกล้าเสี่ยงทางความคิดและนวัตกรรม โดยไม่ถูกลงโทษจากความล้มเหลวที่เกิดขึ้นอย่างมีเหตุผล

4. บูรณาการแนวทางการประเมินตนเองของผู้บริหาร ร่วมกับการสะท้อนผลจากครูและบุคลากร เพื่อให้เกิดการปรับปรุงพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ในบทบาทผู้นำอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบที่สำคัญเกี่ยวกับ แนวคิดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในแต่ละระดับการศึกษา ผลกระทบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ต่อความผูกพันของครูและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน หรือการศึกษาปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อการพัฒนาแนวคิดเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารในเขตพื้นที่อื่น ๆ เพื่อขยายองค์ความรู้ในมิติเชิงเปรียบเทียบ

เอกสารอ้างอิง (References)

- ประไพพิมพ์ สุธีสินนท์ และประสพชัย พสุนนท์. (2559). กลยุทธ์การเลือกตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ. วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 29(2), 31–48.
- วรรณดี สุทธิธารกร. (2562). การวิจัยเชิงคุณภาพ: การวิจัยในกระบวนการค้นทางเลือก (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์.
- วรรณวิชณี ธนอมชาติ และคณะ. (2563). การนำเสนอผลการวิจัยเชิงคุณภาพ. วารสารชุมชนวิจัยและพัฒนาสังคม, 14(4), 1–13.
- ศักดิ์นันท์ ศรีหาบงค์ และพระมหากิตติ กิตติเมธี. (2567). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. Journal of Applied Education, 2(6), 35–42.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). แนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). รายงานสถานการณ์การศึกษาไทย พ.ศ. 2563. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- อนิวัช แก้วจำนงค์ และศิริจันทร์ รักดี. (2566). คุณลักษณะบัณฑิตระดับบัณฑิตศึกษาที่พึงประสงค์ของผู้ใช้บัณฑิตกับความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในองค์กร. วารสารนาคุตรปริทรรศน์, 15(3), 214–227.
- Creswell, J. W., & Baez, J. W. (2021). 30 essential skills for the qualitative researcher (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- Merriam, S. B., & Tisdell, E. J. (2016). Qualitative research: A guide to design and implementation (4th ed.). San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Mumford, M. D., & Gibson, C. (2011). Leadership skills for a changing world: Solving complex social problems. New York, NY: Routledge.
- Puccio, G. J., Murdock, M. C., & Mance, M. (2011). Creative leadership: Skills that drive change (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.